

TÜRKİYE ÖĞRETMENLER SENDİKASI TÖS MİLLİYETÇİYDİ

2 Ekim 2025

Yıldırım Koç

Türkiye sendikacılık tarihinin en başarılı örgütlerinden biri, 1965-1971 yıllarında faaliyet gösteren ve genel başkanlığını (kısa bir süre hariç) Fakir Baykurt'un yaptığı Türkiye Öğretmenler Sendikası TÖS idi. TÖS, özellikle 8 Temmuz 1969 tarihinde Kayseri'de Alemdar Sineması'nda genel kurulunu yaparken yaşadığı büyük saldırı, 15-18 Aralık 1969 günleri gerçekleştirdiği Büyük Öğretmen Boykotu (Türkiye'nin ilk başarılı genel grevi) ve izlediği politika ve uygulamalarla tarihe geçti. Bugün TÖS'ün geleneğini sürdürdüğünü ileri süren örgütlerin milliyetçilik konusundaki tavrı, TÖS'ün tavrından farklıdır.

TÖS, birçok vesileyle açıkladığı gibi, milliyetçi bir örgüttü. Aşağıda yer alan ortak bildirilerde de görüleceği gibi, 1960'lı yıllarda soldaki örgütlerin çok büyük bölümü milliyetçi olduğunu açıklıyordu.

TÖS'ün ve diğer bazı örgütlerin bu niteliğini ifade ettiği bazı belgeler aşağıda sunulmaktadır:

1967 yılında Şubat-Ağustos döneminde TÖS Genel Başkanlığı yapan Feyzullah Ertuğrul'un 22 Mart 1967 tarihinde bölge toplantılarına gönderdiği mesajda Türkiye'deki sorunların ana sorumlusu olarak emperyalizm gösteriliyor ve milliyetçilik niteliği vurgulanıyordu:

*"Arkadaşlar; biliyorsunuz ki, emperyalizmin çağdaş sömürme yöntemleri kıldan ince kılıçtan keskindir. Bizim gibi, geliştirilmemiş ülkelerde, emperyalizmin görünmez yöntemlerini halkımıza anlatmak, **namuslu aydınların milliyetçilik görevidir**. TÖS olarak biz, bu görevimizi her fırsatta yapmışızdır. Bundan böyle de gözümüzü kırpmadan yapacağız. Çünkü eğitim çıkmazının en önemli nedeni, başımıza Tanzimattan beri musallat olan emperyalizmdir. Eğitimdeki köy-şehir, bölge dengesizliklerinin, kız-erkek eşitsizliklerinin, kısacası korkunç geriliğimizin kökeninde, emperyalizm ahtapotunun kolları vardır. (TÖS, İlk İki Yılda TÖS, Ankara, 1967;89)*

TÖS, dış kaynaklardan yardım alınması konusunda son derece duyarlıydı. TÖS'ün 1967 yılında toplanan 1. Olağanüstü Genel Kurulu'na sunulan *Çalışma Raporu*'nda, sendikanın maddi gücü anlatıldıktan sonra şu değerlendirme yer alıyordu:

*"Bu rakamlar, Sendikamızın gücünü ve anlamını en iyi şekilde ortaya koymaktadır. Çok daha önemli olanı şudur: TÖS bu paraları ne devletten, ne yerli ve yabancı özel yada resmi kaynaklardan almış değildir. Bunlar, TÖS'lü öğretmenlerin hırkasından, lokmasından derlenmiş paralardır. Onun için, yapılan yardımların her meteliğinde TÖS'lü öğretmenlerin hem alınteri ve hem de **buram buram tüten milliyetçilik ülküleri**, meslektaşlık duyguları vardır. Böylece Türk öğretmeni, ilk kez TÖS ile, örgütlü ekonomik dayanışmanın hem örneğini vermekte ve hem de mutluluk ortamına adımını atmaktadır." (TÖS, Türkiye Öğretmenler Sendikası Birinci Olağanüstü Genel Kurulu (22-24 Ağustos 1967), Yürütme ve Yönetim Kurulları Çalışma Raporu, Ankara, 1967;13)*

TÖS'ün de içinde yer aldığı Türkiye Devrimciler Güç Birliği (DEV-GÜÇ), 1968 yılı Nisan ayının ilk haftasında Ankara'da çeşitli kuruluşların temsilcileri tarafından kuruldu. 1969 yılı

Mart ayında DEV-GÜÇ adına Kadri Kaplan'ın okuduğu bildiride de milliyetçilik vurgulanıyordu.

Bildiriye imza koyan ve güç birliğine katılan kişiler de şöyleydi: 27 Mayıs Milli Devrim Derneği başkanı Mucip Ataklı, Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu başkanı Prof.Bahri Savcı, Türkiye Milli Talebe Federasyonu başkanı Sencer Güneşsoy, DİSK adına Uğur Cankocak, TGMT adına Nusret Selen, *Türkiye Öğretmenler Sendikası adına Ahmet Cenan*, Fikir Kulüpleri Federasyonu başkanı Doğu Perinçek, Ankara Üniversitesi Talebe Birliği başkanı Bilal Moğol, Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliği başkanı Necla Macit, TDD başkanı A.Ömer Egesel, ODTÜ Öğrenci Birliği başkanı Mustafa Akgül, Mülkiyeliler Birliği başkanı Mehmet Can, Hacettepe Üniversitesi Öğrenci Derneği başkanı Tevfik Akoğlu, A.Ü.Tıp Fak. Talebe Derneği başkanı Mesut Kırgız, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti başkanı Aziz Ekşi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Talebe Cemiyeti başkanı Celal Kargılı, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Öğrenci Derneği başkanı İsmail Baysal, Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğrenci Derneği adına Zafer Kutlu, ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü başkanı Sinan Cemgil ve A.Ü. Fen Fakültesi Öğrenci Birliği başkanı Ömer Özerturgut.

Bildirinin bir bölümü aşağıda sunulmaktadır:

*“3) Yeni kurtuluş mücadelesi, sadece Türk Halkının çıkarlarından yana ve onun düşüncesine bağlı bir mücadeledir. Ve bu mücadele, ancak, **devrimciliğe, milliyetçiliğe, Mustafa Kemal kurtuluşçuluğuna ve toplumculuğuna inanmış güçler** tarafından yürütülecektir. Zira düşünceleri ile ve tutumları ile yabancı desteğine dayanan ve hatta himayesini düşünebilen gayri milli çevrelerin sahte milliyetçilikleri ile emperyalizme karşı savaş yürütülemez. (Türk Solu Dergisi, Sayı 71, 25 Mart 1969;4)*

TÖS içindeki Devrimci Dayanışma Grubu'nun 25 Mart 1969 tarihli bildirisi de şöyleydi: “Gene halkımızın kendi sorunlarını kendilerinin çözümlemesine yönelik devrimci eylemlerden yana olmayanlar ‘MİLLİYETÇİ’ olamazlar. Bu anlamdaki milliyetçiliğin gereği şudur: Dışarıda emperyalizme, içeride emperyalizmin işbirlikçisi sermaye ve ağalık düzenine karşı olmak... **Gerçek milliyetçilik budur.**”

TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt, 1971 yılında sıkıyönetim askeri mahkemesindeki ifadesinde şunları söylüyordu: “Bir kısım öğretmenler, daha çok iktidardaki partinin etkisiyle, adlarının başına ‘milliyetçi’ sıfatını takarak ayrı örgütlenme yoluna giderken **TÖS, öğretmenlerin esasta gerçek milliyetçiler olduğunu bilerek**, bu sıfatın öğretmenlik sözü içinde zaten yer aldığının bilincini içtenlikle duyarak, böyle bir sıfat takınmayı gereksiz görmüş, tüzük ve programlarının üstünlüğü, ölçüleri ve ilkeleri dolayısıyla öğretmen çoğunluğunu çatısı altında toplamış, yurt yüzeyinde 535 şube açmıştır.” (Baykurt, F., *İfade, TÖS Savunması*, Eğitim-İş Yay., Ankara, 1994;65)

DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler de, 1967 yılı Nisan ayında Son Havadis yazarı Tekin Erer'e verdiği cevapta da milliyetçiliği vurguladı: “Gerçek milliyetçilik toplum olarak, memleket olarak hastalıklarımızı tespit edip, kurtulma çareleri aramaktır. Bizim gerçekleştirmek için yemin ettiğimiz husus ve milliyetçilik anlayışımız budur. Sahte milliyetçiler gibi, memleketin gerçeklerini, hastalıklarını kamuoyundan saklayarak, perde arkasında kirli işler çevirmek değil. (DİSK, *DİSK Tarihi, Kuruluş, Direniş, Varoluş, C.1, 1967-1975*, DİSK Yay., İstanbul,2025;248)

8 Temmuz 1967 günü İstanbul’da 6 örgüt tarafından Uyanış Mitingi düzenlendi. Miting ilanında, DİSK (Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu), TMTF (Türkiye Milli Talebe Federasyonu), İTÜTB (İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği), İTÜTOTB (İstanbul Teknik Üniversitesi Teknik Okulu Talebe Birliği), İYTOTB (İstanbul Yüksek Teknik Okulu Talebe Birliği) ve FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) imzasıyla, şu çağrı yer alıyordu:

“Türk Halkı,

“Tarihi günler yaşıyoruz. Türkiye bir uçuruma itilmek isteniyor. Vatan tehlikede. Bağımsızlığımız zaten elimizden alınmış.

“İşte bunun için, bir MİLLİ CEPHE kurmanın ve MİLLİ DİRENİŞ’e başlamanın zamanı gelmiştir. Bu her Türk Milliyetçisinin tarihi görevidir.

“MİLLİ CEPHE’ye katıl. Anayasa için Ulusça diren. Türk halkının büyük uyanışını susturmak, bağımsızlığa yönelme çabalarını engellemek isteyen her davranışın karşısına çık. Bu satılmışları, bu karayürekli, bu Türk’ün varlığına kasdeden, yerli-yabancı düşmanları ez.” (DİSK,2025;346)